

Leren van participatiepraktijken in Bloemendaal

In 2015 heeft de gemeente Bloemendaal de handreiking 'Ruimte voor Bloemendaal. Handreiking burger- en overheidsparticipatie' ontwikkeld en begin 2016 vastgesteld in de gemeenteraad. Doel van deze handreiking is om een kader te geven aan de participatie van inwoners in de besluitvorming over – en uitvoering van – gemeentelijke taken, en de rol van de gemeente bij initiatieven van de lokale samenleving. Tegelijk is de handreiking een praktische handreiking. Ten eerste voor inwoners, zodat duidelijk is wat je wanneer van de gemeente mag verwachten. Ten tweede voor het gemeentebestuur, zodat duidelijk is wie-waar-wanneer over besluit. Ten derde voor de ambtelijke organisatie, zodat duidelijk is welke werkwijze kan worden toegepast.

De afgelopen periode heeft de gemeente met de handreiking gewerkt. Dit jaar is het werken met de principes van deze handreiking geëvalueerd. In een onderzoek zijn zowel inwoners, medewerkers van de gemeente en raadsleden gevraagd naar hun ervaringen. Uit dit evaluatieonderzoek komen aanbevelingen naar voren, waarvan bij een aantal ook de gemeenteraad een rol speelt:

- **meer bekendheid geven aan de handreiking bij medewerkers, raadsleden en inwoners;**
- **meer toespitsen op praktijksituaties zoals verschillende domeinen en doelgroepen;**
- **het structureler maken van het delen en leren van ervaringen in participatieprojecten;**
- **alle participatieprojecten evalueren.**

Naar aanleiding van deze aanbevelingen en het evaluatieonderzoek is een beeldvormende sessie voor de gemeenteraad van Bloemendaal georganiseerd rond het thema participatie. Tijdens deze sessie is een korte inleiding gegeven over participatie, de handreiking en de uitkomsten van het evaluatieonderzoek. Daarna is er vooral ruimte geboden om het gesprek aan te gaan met de raadsleden over succesfactoren binnen verschillende soorten participatietrajecten en over de rol van de raad in participatietrajecten. Dit hebben we gedaan door in drie groepen te reflecteren op de participatietrajecten van drie verschillende projecten:

- Dennenheuvel
- Rotonde Brederodelaan
- Vitaal Vogelenzang

Aan de hand van de tijdlijn van deze projecten en het ingezette participatietraject hebben de projectleider, een betrokken bewoner en een aantal raadsleden hun reflectie gegeven op hoe het participatietraject is verlopen. Wat ging er goed, waar was het lastig en wat kunnen we daarvan leren. Belangrijk uitgangspunt in het gesprek was dat niemand 'gelijk heeft of haalt', maar het naast elkaar leggen van de verschillende ervaringen in het participatietraject en daarvan leren voor de toekomst.

Voor alle drie de projecten zijn de belangrijkste leerpunten hieronder te vinden.

1. Gesprek over participatie bij Dennenheuvel

Tijdslijn Dennenheuvel:

September 2015	Raad vraagt college wat Bloemendaal gaat doen aan opvang vluchtelingen
September 2015	Veiligheidsregio vraagt gemeenten op zoek te gaan naar locaties voor noodopvang en azc's
Oktober 2015	Twee informatiebijeenkomsten over stand van zaken onderzoek opvang
25 november	Gemeenteraad besluit: onderzoek 2 locaties geen meningspeiling maximaal opvang 260 personen
December	start adviesgroep (maandelijks bijeen)
December 2015- januari 2016	Drie informatiebijeenkomsten
15 april 2016	Opening locatie Dennenheuvel
januari 2017	Opvang economisch dakloze gezinnen

Belangrijke momenten in het participatietraject:

Informatiebijeenkomst 25 oktober 2015

Er was een grote roep vanuit inwoners om meer informatie over of en hoe en waar Bloemendaal vluchtelingen ging opvangen. Het college besloot om een informatiebijeenkomst te organiseren.

Reflectie op deze bijeenkomst:

- Raadslid: de intentie van de bijeenkomst was goed, maar de voorbereiding niet voldoende, waardoor er tegenstrijdige informatie werd gegeven
LES: bereid dit soort bijeenkomsten heel zorgvuldig voor
- Raadslid: de bedoeling van de bijeenkomst was niet duidelijk genoeg. Was het alleen informatie, of konden mensen ook hun input geven?
LES: wees altijd klip en klaar over het doel van de bijeenkomst
- Raadslid: er was veel verwarring over allerlei begrippen, zoals vluchtelingen, statushouders, asielzoekers etc.
LES: zorg dat de basisinformatie aanwezig en helder is.
- Projectleider: ook al was het een lastige bijeenkomst, het was waardevol en belangrijk in het proces.

Gemeenteraadsbesluit 25 november 2015

De gemeenteraad besloot geen meningspeiling onder inwoners te vragen.

Reflectie op dit besluit:

- Projectleider: Er zijn besluiten die zich niet lenen voor een meningspeiling met inwoners. Dit besluit was zo'n besluit omdat er anders veel te veel vertraging was opgelopen. Het was zeer wijs dat de raad heeft besloten om geen meningspeiling te doen.
LES: in deze situatie had het college al kunnen besluiten om geen meningspeiling te doen.
- Raadslid/lid adviesgroep: We hadden een meningspeiling kunnen doen over de randvoorwaarden.

December 2015 – heden: adviesgroep

In december 2015 is een brede adviesgroep ingesteld die het college adviseerde over de uitvoering van het besluit om statushouders te vestigen in Dennenheuvel.

Reflectie op de adviesgroep:

- Lid adviesgroep: In de adviesgroep zaten mensen met hele verschillende meningen, dat maakte de adviesgroep heel waardevol.
LES: zorg dat een adviesgroep heel divers is.
- Projectleider: Na verloop van tijd hebben we een onafhankelijk voorzitter aangesteld en dat is echt nodig.
LES: stel een onafhankelijke voorzitter aan.
- Lid adviesgroep: de gemeente luisterde goed naar onze meningen en adviezen. We hebben heel goed samengesteld.
LES: luister als gemeente goed en neem een adviesgroep serieus.
- Raadslid: ik heb de verslagen van de adviesgroep als zeer waardevol ervaren.
LES: informeer ook de raad over de adviesgroep.
- Projectleider: bij het besluit om ook economisch dakloze gezinnen te huisvesten in Dennenheuvel heb ik de adviesgroep geïnformeerd na het collegebesluit. Dat leverde frustratie op bij de adviesgroep.
LES: wees duidelijk waarover de adviesgroep mag adviseren!

2. Gesprek over participatie bij Vitaal Vogelenzang

Tijdslijn Vitaal Vogelenzang

Najaar 2015	Twee bijeenkomsten over leefbaarheid Vogelenzang georganiseerd door twee raadsleden
Feb 2016	Derde bijeenkomst over leefbaarheid Vogelenzang
April 2016	Motie Vitaal Vogelenzang in raad
Mei 2016	Projectleider Vitaal Vogelenzang start
Mei 2016	Sleutelfiguren in Vogelenzang zoeken en spreken
Juni 2016	Start denktank:
Augustus 2016	Tweede bijeenkomst denktank
September 2016	Projectplan in raad
Sept. 2016 –juli '17	Maandelijkse bijeenkomsten denktank vier werksessies rond thema's, interviews Companen
December 2016	Dorpsbrede bijeenkomst
Maart 2017	Dorpsbrede bijeenkomst
April 2017	Online peiling
April 2017	Themasessie in raad
Juli 2017	Resultaten 1 ^e fase + projectplan 2 ^e fase in raad

Belangrijke opmerkingen uit het gesprek

- Het project is aangezwengeld door twee raadsleden die een bijeenkomst hadden georganiseerd.
- Toen de projectleider aan de slag ging was er nog geen duidelijke opdracht. Zij heeft er zelf voor gekozen om te beginnen met de buurt in te gaan en mensen persoonlijk te spreken over wat er leeft. Dit persoonlijke contact is erg belangrijk geweest en was de start van het grote vertrouwen dat er nu is tussen projectleider en inwoners.
- Richting alle partijen (raad, inwoners, gemeente) is altijd zeer open gecommuniceerd, dit draagt bij aan het positieve gevoel en het onderlinge vertrouwen
- De raad stond aan de zijlijn maar was door de open communicatie wel goed op de hoogte en werd daardoor ook echt meegenomen in het proces. Voor het proces was het goed dat de raad aan de zijlijn stond, dat versterkte het gevoel bij de inwoners dat zij dit echt zelf konden en moesten doen.
- Het is een organisch proces geweest zonder strakke kaders. Dat wordt door alle partijen als positief ervaren.
- Bij inwoners ontstond gaandeweg steeds meer het besef dat men samen iets kon veranderen. Dat gaf een positief gevoel en sterkte de groep. Het preken voor eigen parochie nam ook af.
- In januari van dit jaar was er een hobbel in het proces. Deze overviel de projectleider.

Deze impasse is doorbroken door:

- Persoonlijke gesprekken
- De aandacht en tijd geven aan het probleem, niet haasten
- De vertrouwensbasis die er al was ontstaan

3. Gesprek over Burgerinitiatief Brederodelaan

Tijdslijn Brederodelaan

Voorjaar 2012	1 ^e bewonersavond (inventarisatie)
Najaar 2012	2 ^e bewonersavond (3 varianten + keuze) ter visie legging
Winter 2014	3 ^e bewonersavond (uitgewerkte variant met 2 alternatieven voor parkeren)
Zomer 2014	Vaststelling B&W
Juni 2015	Start uitvoering
Najaar 2015	Indiening Burgerinitiatief
Najaar 2015	Besluit ad hoc cie. Om Burgerinitiatief ontvankelijk te verklaren
Eind 2015	Besluit om second opinion uit te voeren
April 2016	Raadsbesluit om Burgerinitiatief niet te honoreren

Algemene reflectie

In de tijdslijn valt op dat het hele proces 4 jaar heeft geduurd. Dat vindt iedereen veel te lang. De projectleider geeft aan dat daardoor de energie bij bewoners, maar ook bij de uitvoerende ambtenaren wegzakte. Daarnaast valt op dat in de uitvoeringsfase een Burgerinitiatief werd gehonoreerd. Hierdoor kwam ook de uitvoering in de vertraging, werden extra kosten gemaakt en ontstond frustratie. De raadscommissie had het burgerinitiatief op formele gronden kunnen afwijzen.

1^e en 2^e bewonersavond

Met bewonersgroep is een inventarisatie gemaakt van de wensen; in een tweede bijeenkomst zijn 3 varianten bepaald en een keuze gemaakt voor een variant; deze werd uiteindelijk niet ter visie gelegd. Daarna lag het project ruim een jaar stil omdat er bestuurlijk andere prioriteiten werden bepaald. Dit maakte dat de eerste bewonersgroep afhaakte.

Reflectie op deze bijeenkomsten:

- Projectleider: het proces verliep heel duidelijk; bewoners waren betrokken. Maar toen dienden zich andere prioriteiten aan en was er geen tijd meer. De bewonersgroep viel daardoor uit elkaar.
LES: Zorg dat je bestuurlijke focus op het project houdt; zo voorkom je frustratie en verlies je geen draagvlak voor je plan.

3^e bewonersavond en indiening Burgerinitiatief

Met een nieuwe groep werd de draad opgepakt; het gedragen voorstel werd ter visie gelegd. Na een half jaar besloot het college tot uitvoering over te gaan. In juli 2014 startte de uitvoering, maar in september kwamen er een nieuwe groep burgers die een rotonde wilden. Argument: zij wilden een betere oplossing om de veiligheid vergroten.

Reflectie op deze fase:

- Projectleider: de timing was bijzonder ongelukkig, want alle argumenten over een veilige oplossing waren al uitgewisseld en er kwam nu een nieuwe groep inwoners bij.
LES: Denk goed na of je nieuwe groepen zo laat in het proces een nieuw podium moet geven. Nieuwe bewoners kennen de voorgeschiedenis niet.
LES: Bedenk of er wel nieuwe feiten zijn die om een andere oplossing vragen.
- Bewoner: ik behoorde bij de tweede groep en kon me aanvankelijk wel wat voorstellen bij het Burgerinitiatief. Ik koos een bemiddelende rol. Maar later begreep ik dat de initiatiefnemer helemaal niet in de buurt woonde en de handtekeningen nogal willekeurig waren gezet. Het hele proces frustreerde enorm.
LES: toets zelf ook of een idee wel kwaliteit heeft; loop niet zomaar mee!
- Raadslid: Dit burgerinitiatief werd per abuis door de wethouder in ontvangst genomen ipv door de raad.

LES: college, let op je rol.

Besluit second opinion

Vervolgens nam de raad het Burgerinitiatief in behandeling. De raad concludeerde dat het een geldig verzoek was. Achteraf blijkt dat het dat niet was, omdat een burgerinitiatief geen besluit mag doorkruisen dat korter dan 2 jaar geleden is genomen. Het besluit voor uitvoering was op 1 juli 2014 genomen.

- Raadslid: de raad moet een budget toekennen, maar zich niet met de uitvoering gaan bemoeien
LES: blijf goed naar je rol kijken, ook als een Burgerinitiatief aan de orde is.
- Raadslid: de raad was te laat met haar interventie. De uitvoering was immers al gestart
LES: verordening Burgerinitiatief heeft een publieksvriendelijke toelichting nodig of is misschien overbodig. Zij doet in deze casus niet wat ze moet doen.

Afwijzing burgerinitiatief april 2016 en verder

Het burgerinitiatief werd dus aangenomen en onderzocht. Gaandeweg bleek het idee van een rotonde geen oplossing om de veiligheid te vergroten. Uiteindelijk is de rotonde er niet gekomen. Dat idee was 3 ton duurder geweest. De onderzoeken kosten 30.000 euro en veel extra tijd. De Brederodelaan is uiteindelijk prachtig geworden.

- Raadslid/projectleider/bewoner: meepraten van bewoners is heel vruchtbaar geweest; onderzoek naar wie je inspraak geeft en op welk moment dat in het proces nog kan is belangrijk!

Tot slot

Algemene reflectie op participatietrajecten

- Het woord 'participatie' is verwarrend omdat het suggereert dat mensen mogen meedoen en meedenken. Terwijl 'informereren' ook onder 'participatie' valt.
ADVIES: kies een ander woord dan participatie
- De gemeente gebruikt veel te moeilijke woorden en jargon wanneer ze het over participatie heeft. Bovendien zijn er veel te veel niveaus van participatie.
ADVIES: gebruik klare taal. En vereenvoudig de participatieladder tot drie manieren van participatie.
- De verordening Burgerparticipatie waarbij het gaat om handtekeningen onder een voorstel aan de raad wordt verward met de gangbare participatie zoals die in de handreiking staat beschreven. Handtekeningen geven niet aan of werkelijk draagvlak was voor een doordacht idee.
ADVIES: schaf de verordening af. Zorg anders voor klare taal om het burgerinitiatief toe te lichten.